

האדמו"ר מהאלמין
רבי שלום יהודה גראס שליט"א
חיבר למעלה מאלף ספרים על כל מקצועות התורה

ספר מצות התוכחה כהלכתה

בו מורה הוראות ומדריך הדרכות לקיום מצות התוכחה

ליקוט גדול המקיף כל דיני תוכחה ערכה וגודל תועלתה, דברי התעוררות בוערים כלפיך אש - לאדמו"ר"ם, רבנים, דינים, ראשי ישיבות, מגידים, דרשנים, נשיאי מוסדות, מנהלים, מלמדים, ולכל יהודי ויהודי - חובתן ואחריותן כלפי הציבור וכלל ישראל ואלפי אלפים ורבבות רבבות זכיות שביכלתן לרכוש בקלות מידי יום ביומו. מלוקט מש"ס בבלי וירושלמי, ת"כ, ספרי ספרא, מדרשים, ילקוט ווה"ק, ראשונים ואחרונים, רמב"ם, שו"ע ופוסקים, וספרי שו"ת, מפרשי התורה, ספרי יראים ומוסר חסידות ועוד.

אור הזוהר 338 * אלול תשע"ג

הכשרות בישראל
אנציקלופדיה למלחמת
השחיטה חלק יט

בו יבוא המלחמות הגדולות של הצדיקים בכל הדורות נגד השוחטים הקלים שהכשילו את הכלל ישראל בנבילות וטרופות

מפעל הזוהר העולמי טל: 0527651911

גודל החובה על כל איש מישראל לקיים מצות התוכחה על כל פרטיה ודקדוקיה כאחת ממצוות עשה שבתורה - שכרו הגדול של המוכיח - חומר העונשים של מי שאינו מוכיח - איך נקרא ומה נהיה על ידי כך - מה גורם מניעת התוכחה לנמנע מלהוכיח, לעם ישראל, לכל העולם כולו - אופן אמירת התוכחה כדי שתתקבל על המוכח - איך להוכיח כדי שלא ישא עליו חטא - למי החיוב להוכיח - על מה חייבים לומר תוכחה - עד היכן הוא חיוב התוכחה - איך לאהוב את התוכחה ואת המוכיח, והשכר שגורם בזה לעצמו ולעולם - העונשים והנוקים שנגרם על ידי מניעת קבלת התוכחה - לאלו דברים גורם אמירת התוכחה לו, לעולם, לעם ישראל, ולכל העולם.

העולם לא זכה עדיין לאור גדול כזה הנקבע לראשונה תחת מכבש הדפוס

פתח דבר

חיותו נהגתי כן. ומחי' חיים יזכנו לזכות את הרבים תמיד ויעמידנו בקרן אורה. בכח התורה. ונזכה לגאולת עולם בב"א, עכלה"ק.

ואם בארזי התורה נפלה שלהבת השמחה בלבם בעת הדפיסו ספריהם, על אחת כמה וכמה לאזובי קיר כמוני, היום חובה מוטלת עלי להודות ולהלל ולשבח את בוראי על חלקי.

ידועים דבריהם ז"ל בתפלת ר' נחוניא בן הקנה (ברכות כח:) בכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חבירי ולא אומר לא על טמא טהור ולא על טהור טמא כו', וביציאתו הוא נותן הודאה על חלקו עיי"ש, ולכן גם אני עני כמוני היום עם צאת ספרי מרשותי לרשות הרבים, אשר יחד עם ההודאה על חלקי הנני בזה בתפלה שלא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חבירי ח"ו.

ומה נעמו לי בזה דברי הג"מ אהרן וואלקין זצ"ל האב"ד פינסק בהקדמת ספרו "בית אהרן" על מס' ב"מ, אשר נפשו עליו תשתוחח בדברים נמצאים הלא המה באמת הגיגי לבו של כל מחבר ספר ומו"ל עולם זו"ל:

"**ונהנה** מחברתי החביבה, בתי היקרה לי מכל יקר, עד כה היית תחת ידי, ועיני השופטים והמבקרים לא ראוך למרבה, ואשר ראוך הלא שבחוך וקלסוך לעיני, לא ידעת עוד רע, החצים המרים והשנונים עוד לא פגעו בך. אמנם עתה הגיע השעה לשלחך מעל פני ולעזבך לנפשך, לשוטט בתבל בקרב אלפי המבקרים. ידעתי כי בשעה שתזכה לצאת בשלום מן עולם הדפוס, כמה כתוב של מבקרים ושופטים יצאון לקראתך, כת אחת אומרת, יבוא שלום וכל חבורים כאלו יבואו לתוך אוצר ספרות הרבנות, בזרועות פתוחות יקבלוך, באהבה ומלא חפנים כבוד ותהלה יפזרון לך, יקבעו לך מקום הגון ומכובד, וכסא כבוד תנחיל גם לאביך מחוללך ומולידך. אכן אל תתיאש גם מן הפורעניות, כי באין ספק יצאון לקראתך גם כמה כתות של מלאכי ... שישפילוך

אודה ה' מאוד בפי, ובתוך רבים אהללנו, על כל החסד אשר עשה עמנו ששם חלקנו מיושבי ביהמ"ד, ועכשיו שזיכנו לראות את חלקו הראשון של ספרי "מצות תוכחה כהלכתה" ו"מזכי הרבים כהלכתה" יוצא לאור עולם, אשר הן בעודנו כמוס עמדי ראוהו חכמי לב - הן המה גדולי ישראל אשר שמו עליו עיניהם לטובה - ויהללוהו. וגם האצילו עלי ברכתם הטהורה דיהא רעוא דאימא מילתא דתתקבל, וספרי זה יעלה על שלחנם של תלמידי חכמים באהבה וברצון, לזכותם במצוה הגדולה הלזו של הוכח תוכיח, ומצות מחאה, וערבות, אשר כל קיום הכלל ישראל תלוי בזה, מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי, יהי שמו הגדול מבורך מעתה ועד עולם.

וראה מה שכתב בספר שו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סימן ס"ה) זו"ל:

ע"ד שנהגתי לברך שהחיינו בעת גמור חיבוריי בעה"ו והביאום מבית הדפוס כלול בהדרו. הנה כבר אורו עיניך המובא בשערי תשובה (סימן רכ"ג ס"ק י') ואת אשר ציינת שם במכתבך. אמנם תמהתי מ"ש כי בשע"ת לא נזכר מספרים רק מכל דבר שיש לו שמחה. הלא מפורש שם בשע"ת מגמר ספר חידושי תורה בכתיבתו, ומכל שכן בהדפסתו עכ"ד, ומ"ש שם בשם מחזיק ברכה שטוב לברך בלא שם ומלכות, הנה מה יפה דברי הב"ח (או"ח סימן כ"ט) והחזיק אחריו בסברתו בישועת יעקב (או"ח סימן רכ"ה ס"ק ג') דדוקא בשארי ברכות ספק להקל ואין לברך בשם ומלכות, משא"כ ברכת שהחיינו דהוא רשות כמ"ש הטור (או"ח סימן תל"ב), ע"כ בהנאת האדם תלוי שאם הוא נהנה ומרגיש הנאה ושמחה יוכל לברך, דכיון דהוא רשות על כן אינו מבורך לבטלה גם אם ספק הוא שאינו מחויב, על כן צריך לברך גם בספק אם רק נתרגש בשמחה, כו'. ולענ"ד **מכ"ש בגמר חיבור ח"ת בדפוס אשר לאו כל אדם זוכה, והוא דבר חשיבות ביותר**, וגם שוה סך רב, שנגמר בהדרו ולאדפוסו אדרא בעה"י, על כן נהגתי לברך שהחיינו גם בהוצאת חיבורי מנח"א ח"א וח"ב בפני אאמו"ר רבן של ישראל זי"ע בחיים

אמנם באמצע סידור הענינים של כמה דברים שצינתי לעצמי דברי התעוררות בענין התוכחה בעת לימוד הספרים היה לי סייעתא דשמיא מיוחדת שכמעט כל ספר שפתחתי מצאתי תיכף ומיד בדיוק במקום שמדובר שם על ענינים של תוכחה, מחאה, וערבות, והרבה פעמים הייתי משתומם על זה, (וכ"כ אירע לי בספר נפש ישעי' על מאכלות אסורות ועוד) ואין בזה שום חכמה ותבונה, רק פשוטו כמשמעו, שמן השמים האיר עיני שאמצא את הדבר הנחוץ להצלת הכלל ישראל, כמו שאמר נעים זמירות ישראל (תהלים קיט יח) "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" דוד המלך ע"ה בקש מאת השי"ת, גל עיני שהקב"ה יגלה את עיניו, בכדי ואביטה נפלאות שידע איפה להביט ולראות נפלאות. וממש ראיתי סייעתא דשמיא בעבודתי שבזמן קצר מאוד אינה ה' לידי, ובכל יום מצאתי אוצרות חדשים מאמרים חשובים בכל מיני ספרים, וכל זה בזכות הרבים, כי ראיתי האיק משמיא זכו לי, כי נכון הדבר מעם האלקים וטוב בעיני ד' לזכות את ישראל.

כל הרואה מישרים יראה כי חיבור הספר הזה מלאכה היא ולא חכמה, כי גם פה לא עשיתי מאומה, רק כי האי רוכלא לקטתי ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים, ועל כולם ציינתי בכל הדברים מקורם כדי לדעת מבטן מי יצא פנינים היקרים דברי אלקים חיים.

ולחקל על הלומדים, חלקנו את הדיבורים הארוכים, לקטעים קטנים וקצרים, ועשינו כמה תיקונים, בסימני פיסוק ונקודות ותוכן הענינים, ובאיזה מקומן של שבחי"ם, הוספנו גם כמה ביאורים, הערות ועיונים, וקצת מראה מקומות, ותיקוני טעיות, אשר בדפוס מצויות, ובעיון קל ניכרות, על מנת לעזור להמעייין. ואמנם בגוף הדברים, לא עשינו ח"ו שום שינויים, אפילו כחוט השערה, כדי שלא לחרוג מכוונת האמת, והצגנו הכל על מקומו, בצביונו ובצורתו, ובציון המראה מקום ממקורו, וקראנו שם הקונטרס "מצות תוכחה כהלכה" ונקוה להשי"ת שרבים ילכו לאורו, ויקיימו המצוה הזאת כהלכתה.

ובעמדי ב"פתח דבר" הנני צופה ומביט בעיני רוחי להקת מלגלים שונים, הגם שאול בנביאים ומה הועיל לנו בלקוטיו בענינים שכבר הלכו בו נמושות, האירו נגד עיני דברי הג"מ זוסמאן סופר זצ"ל האב"ד פאקש (בהקדמת ספרו ילק"א ח"ב) אשר דבר בקדשו שם כנגד המשחיתים וז"ל:

"**על** כן אבקש ממך קורא הנעים להצדיקני מה שעמלתי ופעלתי להיות סניף למזכי רבים, וצפיתי שתשמח לקראתי, וח"ו לא לכבודי או בעבור בצע כסף עשיתי זאת לבטל זמן היוקר, ללקוט אורות מעצי הדעת ראשונים ואחרונים, ושמתי הכל בילקוטי להקל מעליך הטורח, ויהיה זה שכרי ליום מחר אם תמצא דבר טוב אשר חנני ה' עשה עמי אות לטובה לאמור בשמי למען תברכני נפשך, וחיתה נפשי בגללך.

וראיתי בספר פלא יועץ (ערך אסיפה) כמה טובה עשו לנו רבותינו בעלי אסופות הקדושים אשר בכל דור ודור זכו וזיכו רבים, זכות רבים תלוי בהם, שאלמלא הם נשתכחו תורה מישאל, ובפרט אנן דור יתום טרדות הזמן רבו עלינו, ומי הוא זה אשר תשיג ידו להיות כל הספרים נמצאים אצלו, וכן יעשו בכל דור ודור כל ת"ח אשר חננו ה' דעת, וספרים הרבה ישתדל להועיל לרבים ויעשה אסופות כיד ה' עליו, מקצורי דינים, מכללות, מהקדמות לדרושים, מתוכחות מוסר וכדומה, ואל יחושו ללעג השאננים שאומרים מה הועיל החכמים לשנות לנו הידוע, אין זה כי אם ללקט כסף וליטול השם שהוציאו ספרים, אלו הם ממזכי רבים וזכות רבים תלוי בהם, עיי"ש.

וראה מה שכתב בספר סגולות ישראל בהקדמתו וז"ל:

ומצאתי בהקדמה לספר מנחת שבת שהביא בשם הקדמה לס' תורת גיטין להגאון בעל חו"ד ז"ל, שכתב בשם מאמר החכם, דאם יש דבר טוב אחד בספר הוא מגין על כל הספר עכ"ל, ועיין בספר בכורי אביב מ"ש על פ' קהלת (יב יב) ויותר מהמה בני הזהר, שכ' בשם הגאון בעל חו"ד ז"ל שכדאי להדפיס ספר שלם על ספק חידוש אחד אמיתי, ובא

עד לעפר, וינחילוך קלון תחת כבוד, ותהלה תחת תהלה. הנני מרגיש מאוד בצרת נפשך, איך תהי נדהמה למראה עיניך ולמשמע אזניך בשמעך משפטים כאלו, כמו חי יתיצב לנגד עיני מכאוביך העצומים, גם על גורלך עצמך, גם על גורל אביך אשר טפחך וריביתך, והלא מי כמוך יודע יותר כמה יגיעות יגע וכמה נדודים נדד על כל קוץ וקוץ, חדוש וחדוש, יגיעת המוח והנפש להבין ולהשכיל ולברוא את החדוש, ואחר כך יגיעת הגוף לסדרו ולכותבו, ואחרי כל אלה יבוא איש אשר לא עמל בו ולא גידלו, ולא ירצה גם להשים עין עיונו עליו, ורק במאמר פיו בלבד יחריב את כל הבנין, זו תורה וזו שכרה, נפשך תהי משועמם על זה, ומרה תזעק על חברת האדם בכלל, כי כולו מלא שקרים, ואין איש שם אל לב להוקיר ערך הפעולה, ובמתכוון יתנו דופי ושמצה בכל פעולה נשגבה ויקרה. רבות תסבול ועלי תגול האשמה, למה הרעותי לך לשלחך מעל פני ולהעבירך תחת שבת המבקרים. אכן דעי נא מחברתי, הוי מתונה בדינך מלהוציא דבה על חברת בני האדם המעולים, נושאי דגל התורה, כי יודעים את האמת ומכוונים למרוד בה חלילה לך מראות נכוחה, לבבו יצווהו לחפש את החסרון ולדלג את המעלה, ומה יעשה אותו המבקר הקשה, אחרי שאין לו לדיין אלא מה שעיינו רואות, והוא משנאתו וקנאתו לא יראה בהוד יפך, תיקר נא בעיניך אחד ממאה אשר יביטו עליך בחן ובחסד ויאמרו לך יישר, מהמאה אשר יתנו בכך קלסה, סבלי נא מהמבקרים ויקראוך גם האוהבים אותך, ומהם תנחל תהלה וכבוד, ואז תתן תודה גם אלי אשר טפחתיך וריביתך", עכ"ל "בית אהרן", ודפח"ח.

ומענין לענין הננו להעתיק בזה אמרה יאה למרן הגאון מטשעביץ זצ"ל שנדפסה בהקדמת ספר "הלכות הגר"א ומנהגיו" לידידי הגר"מ שטערנבוך שליט"א וז"ל:

"**ובזכרוני** שכשקבלתי הסכמת מרן פאר הדור הגאון רד"ב וויידנפלד זצ"ל (גאב"ד טשעביץ) לספרי מועדים וזמנים, הוסיף ואמר לי שרצונו למסור לי עצה טובה מתוך נסיון, שבדרך כלל לכל ספר יש בקורת, וסיפר דכשהוציא לאור עוד בפולין ספרו 'דובב מישרים' ח"א קיבל מכתבים הרבה, זה טוען ואומר שעליו להביא עוד אחרונים שדנו בענינים שמביא והשמיטם, זה טוען ואומר שעליו בספר שו"ת לצמצם לעניני הלכה לבד, וזה מייעץ שיכתוב בעמקות טפי שדבריו הם בדרך פלפול, והוא מחליט לא להשיב כלל, ולבסוף גדול אחד זצ"ל שאל אותו למה אינו עונה תשובה, והשיב ואמר שמעולם לא חיבר ספר שוה לכל נפש לכל הלומדים, שא"כ היה מדפיסו לאלפים רק חיבר לאלו שמרוצים ונהנים מספר כזה, ולכן אם אחד מבקר, תשובתו בצידו שהספר לא חיבר בשבילו, שמעולם לא נתכוון לחבר ספר שכל אחד ואחד יהלל וישבח אותו, ואם יש נהנים ממנו, כדאי לו הספר עבורם, ובזה הוסיף ואמר, עליך לידע מעיקרא שעלולים לבטל ולבקר הספר בכל מיני טענות ומענות, אבל לא חיברת הספר לכל אחד, ולמבקרים תציין שלהם לא נתכוונת לחבר הספר, שהם דורשים ומחפשים סוג ספר אחר, עם בקיאות והוכחות, או עם עמקות והבנה דוקא, רק יש כאלו שנהנים מספר זה, ולהם לבד נתכוונת, ובזה תוכל לעמוד ולא יפול לבבך בבקורת, שתצייר לעצמך מעיקרא, שהספר לא יתקבל ולא חובר לכל אחד, רק לחוג מסוים שכן נהגין מספר כזה, ולהם לבד ג"כ כדאי לך הספר אף שאינו שוה לכל נפש, ע"כ דבריו הנחמדים", עכ"ל הגר"מ שטערנבוך שליט"א שם.

ובזה יצאתי ידי חובת תשובה למבקרי מומים שונים שאין מטרת האמת נגד פניהם.

והנה כאן מקום אתי להתייצב לפני מלכים ולהציג לפנים את סדר עבודתי בספרי, ולבאר סיבת חלוקת הספר לכמה חלקים.

בראשית עבודתי היה מחשבתי להדפיס קונטרס קטן הכמות אשר בו יבואר "עניני התוכחה" כדי שעוד רבנים ויחידים ישומו לב על ענין הנורא והנשגב הזה, אשר כל קיום היהדות תלוי בזה כמבואר באוה"ק פ' נצבים, ובחינוך ועוד, וליתר שאת להוסיף עוד כמה דברים המסתעפים מנדון זה.

הב"ב בכל ישראל למען יהי' בכלל מצדיקי הרבים ע"ש, ואם רבינו הב"ב ז"ל התפלל על זה מה יענה איש כמוני, ואזכה עוד לעבוד את השי"ת במנוחת הנפש ובשלות הגוף בלי שום יסורים ח"ו אכי"ר, עכ"ל בספר סגולות ישראל.

ובסיומא דמלתא תפלתי השי"ת שאל יאמר פיננו דבר שלא כרצונו, ויהי נא אמרינו לרצון לפני אדון כל. זכות כל הצדיקים, גאונים וקדושים, שהבאנו דבריהם הטהורים, ועל פסקיהם בנינו מגדלים מרווחים, זכות צדקתם תצהיר כאור שבעת הימים, ויהיו עבורינו מליצים ישרים, וה' אלוקי ישראל אהבת תמים, יעזור שנושע תשועת עולמים.

ובעמדינו בחתימת ה"פתח דבר", עדיין אני עומד בתפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' אשפוך שיחי. אנא ה' הושיעה נא שזכות גאוני ארץ מצוקי תבל שהבאנו דבריהם, יעמוד לנו להתברך שלא ימוש התורה מפי ומפי זרעי זרע עד עולם אמן.

הכ"ד המתאבק בעפר רגלי חכמים ושותה בצמא דבריהם הקדושים

וראה כמה כרכורים יכרכרו ההמוני על ספק ריוח מטבע אחת מזהב ומכסף אשר במחירה ימלא בטני והי' לקיא צואה, וזה חלק הנפש ממעל לחדש בתורת ה' ולהודיע לרבים כמ"ש בס"ח (בסימן תק"ל) ע"ש עכ"ל, וזכר לדבר זה נראה לי מכתובות (דף כז.). דאם יש מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות ע"ש, ועוד יש ראייה מאב"י דכתיב ביה (מלכים א' יד יג) יען נמצא בו דבר טוב והבן. וכמו כן אני אומר שאף אם ספרי הנוכחי לא יהי' לתועלת רק לאחד בעיר, בדבר אחד, די לי גם כן, ובפרט שאקוה להשי"ת שלא לאחד בלבד יהיה ספרי הנוכחי לתועלת אלא אפי' לרבים.

צאו וראו שכמה גדולים וחכמים חברו כמה ספרים בכללים ושיטות אשר אין שום חידוש נמצא בדבריהם, רק מה שסדרו הכללים והשיטות, בסדר שיוכל כל מלומדי למד למצוא מה שצריך בלי שום יגיעה וחיפוש כנודע, הגם שאין שום צורך בדבריהם, רק אפשר לאחד בעיר, ואם כן מכ"ש שספרי הנוכחי אקוה להשי"ת שיהי' נצרך, ולתועלת הן להלומדים, והן להחסידיים, והן להבעה"ב, כל איש ישראל עם סגולה ימצא איזה דבר אשר יהיה לו לצורך הן בגשמיות והן ברוחניות, והשי"ת יזכנו שכל ימי חיי אהיה ממזכי את הרבים [כידוע מאמר רז"ל יומא (דף יז.)] המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ועי' לרבינו הב"ב ז"ל בסוף חיבורו לחו"מ שהתפלל שיתפשט ספרו

הקדמה

הרבים המון בית ישראל, להסיר מכשולות מתוך עמי לבל יתפסו וילכדו בעוונות הזולת. ולבל ישלשו בעוונות הדור ההולכים בחושך בלי תורה אור.

מה אשיב לה' כל תגמלוהי עלי, אשר גבר חסדו עלי להנחותי דרך מישור והחיינו וקיימנו והגיענו עד הלום, וזיכנו להוציא לאור עולם את הספר החשוב הזה, שעל ידה אזכה להיות ממזכי

ב

דונמא לזה אמרו חז"ל שהסומא מברך יוצר המאורות הגם שלא נהנה בעצמו מן האור, וז"ל רבותינו ז"ל במסכת מגילה:

דתניא אמר רבי יוסי כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה (דברים כח כט) והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפלה, וכי מה אכפת ליה לעור בין אפילה לאורה, עד שבא מעשה לידי, פעם אחת הייתי מהלך באישון לילה ואפלה, וראיתי סומא שהיה מהלך בדרך ואבוקה בידו, אמרתי לו בני, אבוקה זו למה לך, אמר לי כל זמן שאבוקה בידי בני אדם רואים אותי, ומצילים אותי מן הפחיתין ומן הקוצין ומן הברקנין. עכ"ל הברייתא. (מגילה כד:)

ד

הדבר הוא כמו כן לענינינו אנשי העולם בחושך הולכים בלי תורה אור, וכסומים בארובה הם מגששים, לא ידעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו. האם יעלה על הדעת שבאם לא נטה את הסומא לדרך סלולה רק ניתן לו ליפול בבור וליהרג ששייך לומר שאנו נקיים, שלא ידינו שפכו את הדם הזה, לא ולא, בוודאי מפני שלא הצלנו אותו ידינו שפכו את הדם הזה, בטוח שאנו שהאור בידינו התורה אור, מחויבים להציל הסומים מכל הפחיתין והברקנין, ולהאיר דרכם, ובכך אנו נינצל מליפול בבור שחת.

לזאת עלינו החובה להזהיר את העיוורים לבל ילכו בדרכם הכסלי שחושך תכסהו, פן יפלו בשחיתותם באין מוצא לנפשם, עלינו להסיר מכשול מדרך עמינו, ובאם לא נטה אותם לדרך שבה ישכון האור, הרי ידינו במעל הזה וידינו שפכה את

א

ידוע הוא ומפורסם הוא כי התורה היא אור וכמו שכתוב (משלי כג) ותורה אור, ואומר (אסתר ח טז) ליהודים היתה אורה וגו', ודרשו חז"ל (מגילה טז:) 'אורה זו תורה', דהנה התורה תאיר לאדם את דרך החיים האמיתית, הן החיים של עולם הזה הן החיים של עולם הבא.

והנה אם ילך אדם במקום חשך ויכול לינוק על ידי המכשולים שהיו לפניו, כגון קוצים וברקנים וליסטים וחיות רעות וכל כיוצא בזה, ואף על ידי נגיעה כל שהו יכול למות, כגון שהיה נחש בדרך ונגע בו ונשכו, וכל זה על ידי שהלך בחשך. אבל אם היה אור בידו הי' ניצול מן המות, והי' הולך לבטח דרכו.

וכן הוא אור התורה שהיא מאירה לאדם שבל ילך בחשך ולא יכשל מהחיות והליסטים והנחשים וכל כיו"ב, ואף אם יראה האדם עולם מלא ההולכים בחשך אל ילך בדרכם, ואף שאומרים על החושך שהוא אור, הא למה זה דומה, כמו שהיו מתקבצים כל העולם והיו אומרים על אור היום שהוא חושך, ועל חושך הלילה שהוא אור, והיה שם פקח אחד ולא שת לבו לדבריהם כלל, כן הדבר הזה.

כן הוא הסומא המגשש באפילה כשאין אור ביד מי שהוא מבין ההולכים, מתנקש במכשול ורגליו מועדות, ואין מוצא דרכו להגיע לדרך הישר והסלול להגיע למחוז חפצו, נופל בבור תחתיות, שם ישאר בל ידעו ממנו, בחושך הלך ובחושך שמו יבולע ולא יודע ממנו, אבל באם יש בין ההולכים אדם הנושא בידו פנס להאיר הדרך, גם הסומא ניצול על ידי כך, מפני שמזהירו לבל ילך בדרך המכשול. וניצול ממות בטוח.

מן העולם, שנאמר (משלי כד כה) ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב. על המוכיח ועל המתוכח.

ז"א יחזיק באמונה יתירה שנאמר (תהלים קא ו) עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי.

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל המוכיח את חברו לשם שמים זוכה לפלג של הקב"ה שנאמר (משלי כח כג) מוכיח אדם אחרי חן ימצא. ולא עוד אלא שמושכים עליו חוט של חסד שנאמר חן ימצא, עכ"ל המדרש. (תנחומא משפטים, ז)

ה

הנה מי האיש החפץ חיים אשר יסור מדרך התורה הקדושה אף זיו כל שהוא, כי אם יסור אף זיו כל שהוא הרי סר מדרך החיים אל דרך המות ר"ל, והנה כל אדם בידו ידליק אורו, ובעצמו יחפור בורו כמ"ש הרמב"ן ז"ל, אמנם מי שלא הכו עיניו בסנורים מציל את נפשו ממות, וכן כל אחד ישראל המזהיר לחבירו שילמוד את התורה בקדושה ובטהרה ויקיים את כל מצותי באהבה, ואף אם ישאר אחד בעולם כמו אברהם אבינו ע"ה, הרי את נפשו הציל וכמ"ש (יחזקאל ג יז-כא) "בן אדם צפה נתתיך לבית ישראל" וגו' "באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיותו הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש, ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו ומדרכו הרשעה הוא בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת, ובשוב צדיק מצדקו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו הוא ימות כי לא הזהרתו בחטאתו ימות ולא תזכרן צדקתו אשר עשה ודמו מידך אבקש, ואתה כי הזהרתו צדיק לבלתי חטא צדיק והוא לא חטא חיו יחיה כי נזהר, ואתה את נפשך הצלת", ואומר (שם יח לא-לב) "השליכו מעליכם את כל פשעיכם אשר פשעתם בם ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה ולמה תמותו בית ישראל, כי לא אחפץ במות המת נאם ה' אלקים והשיבו וחיו".

ו

החפץ חיים במכתבים מכתב כ"ה כותב וז"ל:

בי כל תלמיד חכם בגדר צופה, במקום נביא להוכיח לעם דרך ד', וח"ו אם מתרשל בזה עונו גדול למאד, ובימינו אלה מי שמופלג בתורה ובידו להוכיח נקרא תלמיד חכם לענין זה.

ועל הרבנים שבכל עיר ועיר שלא להתעצל בזה ולדחות הענין כלאחר יד, כי עליו לדעת כי בנפשו הוא ויתבע חס ושלוש על זה, וכל הרוצה להנצל ממדת הדין הקשה, עליו להוכיח ולזרז להמון ישראל ואז את נפשו הציל, כי בודאי יטענו המון ישראל בעת שיובאו לדין על מעשיהם הרעים, שאינם אשמים בזה, מפני שהתלמידי חכמים והרבנים לא הוכיחו אותם על מעשיהם, ועל כן על הרבנים להוכיחם ולהורותם את הדרך הנכונה הטובה והישרה, ואז את נפשם הצילו ממדת הדין הקשה, וגם את המון ישראל יחזרו למוטב במדה מרובה, ויהיה טוב לנו על ידי זה בזה ובבא, ונזכה לגאולה ולישועה במהרה. עכ"ל.

הדם הזה. כי הרי אמרה תורה (ויקרא יט יז) "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא", ואמרו ז"ל בתנחומא (פרשת משפטים סימן ז) וז"ל:

מנין לרואה דבר מגונה בחברו שחייב להוכיחו ת"ל הוכח תוכיח.

הוכיחו ולא קבל מנין שיחזור ויוכיחו ת"ל תוכיח.

יכול אפילו פניו משתנות ת"ל לא תשא עליו חטא. ותניא הוכח תוכיח אין לי אלא הרב לתלמיד, תלמיד לרב מנין, ת"ל הוכח תוכיח מ"מ.

ומאן דלא מוכח מתפיס בהוא עוון, דאמר מר כל מי שאפשר לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס על אנשי ביתו.

באנשי עירו נתפס על אנשי עירו.

בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כלו.

דא"ר חנינא מאי דכתיב (ישעיה ג יד) ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו, אם שרים חטאו זקנים מה חטאו. אלא זקנים שלא מיחו בשרים.

ואמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב (יחזקאל ט ד) ויאמר ה' אלי עבור בתוך העיר בתוך ירושלים והתוית תו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה, אמר לו הקב"ה לגבריא"ל לך רשום על מצחן של צדיקים תי"ו של דיו כדי שלא ישלטו בהן מלאכי חבלה, ועל מצחן של רשעים תי"ו של דם כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה.

אמרה מדת הדין לפני הקב"ה, רבש"ע מה נשתנו אלו מאלו. אמר לה הללו צדיקים גמורים הם והללו רשעים גמורים. אמרה לפניו רבש"ע היה בידם למחות ולא מיחו אמר לה גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא קבלו מהן. אמרה לפניו רבש"ע אם לפניך גלוי להם מי גלוי.

חזר ואמר זקן בחור ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית, ועל כל איש אשר עליו התו אל תגשו וממקדשי תחלו.

ומאי ממקדשי תחלו. תני רב יוסף אל תקרא ממקדשי אלא ממקודשי, אלו בני אדם שקבלו ושקיימו את התורה כלה מאל"ף ועד תי"ו. הא למדת שאפילו צדיקים גמורים נתפסים על הדור.

וכן הוא אומר (שם כא ח) והכרתי ממך צדיק ורשע, צדיק על שלא מיחה ברשע.

וכן אתה מוצא ביאשיה המלך שנתפס על דורו. וכתיב בו (מלכים ב' כג כה) וכמוהו לא היה לפניו מלך וגו'.

ועד היכן תוכחה רב אמר עד הכאה. ושמואל אמר עד קללה. ורבי יוחנן אמר עד נזיפה.

ושלשתן מקרא אחד דרשו. שנאמר (שמואל א' כ ל) ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן נעות המרדות וכתיב (שם פס' לג) ויטל שאול את החנית עליו להכותו.

תני רבי אומר איזה הוא דרך ישרה שיבור לו האדם, אהב את התוכחות שכל זמן שהתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם, טובה באה לעולם. ברכה באה לעולם. רעה מסתלקת

כל התפילות מתקבלות רק על ידי לימוד זוהר הקדוש, הזוהר הקדוש היא טבעת מלך מלכי המלכים, ומי שילמד ינצל.